

Мороз Наталія Володимирівна

*викладач суспільно-гуманітарних дисциплін «Аграрний коледж управління і права
Полтавської державної аграрної академії».*

УКРАЇНА У ГЛОБАЛЬНИХ ВИМІРАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ.

Для України питання сталого розвитку є гостроактуальним. Проте воно і досі не визнане таким на рівні влади і перебуває на периферії уваги суспільства. Кожна зміна влади, і остання, в тому числі, інтенсифікує створення передумов для вдосконалення національної стратегії. Очевидно, що першочерговими залишаються завдання поліпшення якості життя населення, забезпечення прискореного економічного розвитку в поєднанні з оптимізацією використання природних ресурсів і без завдання шкоди довкіллю. Паралельно має бути розроблена розрахована на довгострокову перспективу модель національного розвитку, що передбачала б як одну із своїх складових повномасштабне врахування вимог сталості.

Глобалізація - це процес економічної, культурної та політичної інтеграції світу. Ми живемо в епоху колосальних змін. Становлення глобальної господарської системи, що руйнує кордони національних господарств, пов'язаних міцними торговельними, фінансовими, політичними, соціальними і культурними відносинами, - найбільш значущий процес, який визначив обличчя світу на межі ХХ-ХХІ століть.

Характерною ознакою минулого століття було нестримне прагнення людства до забезпечення економічного і технологічного розвитку. Успіх вимірювався переважно зростанням валового внутрішнього продукту. Вважалося, що це автоматично приведе до добробуту і значного підвищення рівня життя людей.

Блискуча зовнішність прогресу майже завжди забезпечувалася за рахунок нещадної експлуатації та збіднення навколишнього середовища, експансією «закону джунглів» – хто сильніший, той і виживе. По суті, такі нероздільні сфери, як економіка, довкілля та суспільні інститути, функціонували ізольовано одна від одної. Почала руйнуватися сама природна основа існування та внутрішнього світу людини. Суспільство такого типу фактично жило за рахунок майбутніх поколінь. Як наслідок – на початку ХХІ століття світ зіштовхнувся з глобальними екологічними проблемами, голодом та збідненням більшості населення земної кулі, деградацією моралі, наростанням регіональних та міжетнічних конфліктів, тероризмом.

Ці обставини примусили прогресивну міжнародну громадськість та відомі недержавні міжнародні організації, такі як Римський клуб (із його знаменитою працею «Межі зростання»), Міжнародний інститут прикладного системного аналізу (IIASA, Лаксембург, Австрія), Міжнародну федерацію інститутів перспективних досліджень та інші, започаткувати новий підхід до подолання зазначених глобальних проблем, який отримав назву — концепція сталого розвитку (sustainable development). Він значною мірою став продовженням концепції ноосфери, сформульованої академіком В.Вернадським ще в першій половині ХХ століття.

Суть його полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля й відбувався соціальний прогрес, який визнає потреби кожної людини.

Для України, яка перебуває в пошуку свого шляху, дуже важливо не припуститися принципових помилок. Ризик полягає в тому, що значно легше віддати перевагу успішному «шаблону», зокрема зовні привабливому економічному розвитку, без урахування в єдиній, цілісній моделі екологічної та соціальної сфер. Тим більше що втілення концепції сталого розвитку не гарантуватиме швидкого зростання добробуту людей, натомість вимагатиме напруженої роботи й консолідованих зусиль політиків, управлінців, учених та всього прогресивного населення України. Ще однією умовою сталого розвитку є політична воля з боку вищого керівництва держави на те, щоб пройти важким, але єдино правильним шляхом.

Теорія і практика засвідчили, що на межі століть вчення В.Вернадського про ноосферу виявилось необхідною платформою для напрацювання триєдиної концепції сталого еколого-соціально-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції були зроблені всесвітніми самітами ООН у 1992 та 2002 роках, за участю понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених. Таким чином, нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну.

Економічний підхід полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного природного, або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється. Водночас перехід до інформаційного суспільства приводить до зміни структури сукупного капіталу на користь людського, збільшуючи нематеріальні потоки фінансів, інформації та інтелектуальної власності. Уже тепер ці потоки перевищують обсяги переміщення матеріальних товарів усемеро [ru.wikipedia.org]. Розвиток нової, «невагомої» економіки стимулюється не лише дефіцитом природних ресурсів, а й наростанням обсягів інформації та знань, що набувають значення затребуваного товару.

З погляду екології, сталий розвиток має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження в певному статичному стані або деградації та втрати біологічної різноманітності.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми (зменшення так званого GINI-індексу), плюралізм думок та толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур.

Системне узгодження та збалансування цих трьох складових – завдання величезної складності. Зокрема, взаємний зв'язок соціальної та екологічної складових приводить до необхідності збереження однакових прав сьогоденних і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів. Взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. І, нарешті, взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Вирішення цих завдань – найголовніший виклик сьогодення для національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

Список використаних джерел

1. Степан Вовканич. Духовно-інтелектуальний потенціал України та її національна ідея. Львів: ЛБА. 2001. - 540 с.
2. Олександр Стоян. Екологія духу в соціальній і економічній сфері (в контексті стратегії безпеки, сталого розвитку). // "Схід", 2002, - № 5, - С.12-17.
3. Дергачова К.О. Соціокультурні передумови сталого розвитку цивілізації // Дослідження світової політики: Зб. наук. пр. / ІСЕМВ НАН України. - 2002. - Вип. 21. - С. 206-218.
4. Дергачова К.О. Політичні проблеми міжнародної співпраці в забезпеченні сталого розвитку // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - 2003. - Вип. 41, ч. 2. - С. 91-95.
5. Згуровський М.З. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку // Дзеркало тижня . - 2006. -. №19. 2. 2007.